

V I N T A G E

Richard Kunisch (1828–1885) s-a născut la Breslau (astăzi Wrocław, Polonia) într-o familie nobiliară. Urmează studii de drept, filologie și științe politice. Publică beletristică și articole politice în presa liberală. Ia parte la Revoluția din 1848 și este destituit din postul de referent la Curtea de Apel din Breslau. Ulterior, se dezice de idealurile revoluționare; devine magistrat guvernamental, apoi secretar de legație pe lângă unchiul său, baronul Emil von Richthofen – membru în Comisia Europeană a Dunării. În această calitate ajunge la București, pe 16 iulie 1857. Petrece aici zece luni, într-o perioadă în care reprezentanții puterilor europene iau act de voința Divanelor ad-hoc și fac recomandări hotărâtoare pentru soarta Principatelor. Este trimis apoi, tot în misiune oficială, la Constantinopol. Observațiile și întâmplările din acest excurs oriental alcătuiesc substanța paginilor de față, publicate în 1861. Întors în Germania, ocupă diverse posturi administrative; în 1866 primește titlul de baron von Richthofen, iar între 1866 și 1885 funcționează intermitent ca membru al Camerei Deputaților din Prusia. Din însemnările sale de călătorie își va extrage Eminescu materia *Luceafărului*.

Viorica Nișcov este istoric literar și traducător, cu contribuții în domeniul germanisticii, literaturii comparate și folclorului. Printre autorii traduși se numără Novalis, Ernst Jünger, Ricarda Huch, G. Scholem, C.G. Jung ș.a. Cea mai recentă carte a sa, *Ești cât povestești: O fenomenologie a basmului popular românesc*, a apărut la Humanitas în 2012.

RICHARD KUNISCH

București și Stambul

Schițe din Ungaria, România și Turcia

Traducere din limba germană,
prefață și note de
VIORICA NIȘCOV

Ediția a doua, revăzută

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta: Angela Rotaru
(Dâmbovița în dreptul băilor domnești,
cu palatul Ralli; tehnică mixtă după o fotografie
din epocă de Carol Popp de Szathmári)

Redactor: Radu Gârmacea
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Radu Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la Artprint

© HUMANITAS, 2014, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Kunisch, Richard

București și Stambul: schițe din Ungaria,
România și Turcia / Richard Kunisch;
trad., pref., note: Viorica Nișcov. –

București: Humanitas, 2014

ISBN 978-973-50-4556-2

I. Nișcov, Viorica (trad.; pref.)

821.112.2(436)-992=135.1

913(498+439+560)(0:82-992)

39(498+439+560)

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Traducerea de față reprezintă prima versiune românească integrală a cărții lui Richard Kunisch. Am evitat o transpunere arhaizantă, respectând originalul, a cărui limbă nu diferă, cu foarte puține excepții lexicale, de germana vorbită astăzi. Am păstrat, dar în cursive, cuvintele străine (maghiare, românești, franțuzești, turcești etc.) din original. Cuvintele grecești sunt redată în grafia autorului. Am transliterat vocabulele turcești după indicațiile domnului profesor Iusuf Nevzat, căruia îi mulțumesc călduros. Am indicat în note forma sub care autorul transliterează cuvintele românești. Parantezele rotunde îi aparțin, ca și notele de subsol introduse cu asterisc. Țin să mulțumesc, și pe această cale, domnului Cătălin Cioabă pentru a-mi fi sugerat și susținut reeditarea acestei cărți, Editurii Humanitas pentru receptivitate și, nu în ultimul rând, domnului Radu Gârmacea pentru contribuția la ameliorarea adnotării textului.

V.N.

DE CE CĂLĂTORIM?

Pe vremea când eram copil stăteam adesea visând în cămăruța mea din casa părintească. În grădină râdeau și se jucau camarazii mei, păsările cântau, florile îmbălsămau aerul. Eu însă eram cu urechea ațintită la alte sunete, priveam spre alte imagini. Țara de basm a Șeherezadei se ridica în fața sufletului meu, cu palmierii și minaretele sale, cu califi și femeile sale acoperite de văluri. Unduiiau feregele albe, străluceau paftale de aur, fulgera zăngănind iataganul de Damasc în mâna călărețului zburător. Și alte imagini îmi arăta visul meu, de la miazănoapte și miazăzi, de la răsărit și apus. Sălășluiam în wigwamul pieilor-roșii care cad cu pădurile lor virgine sub loviturile de secure ale civilizației necruțătoare. Călătoream pe marea albastră, când uraganul vuind se cunună cu ea, când pieptul ei freamătă până-n slava cerului sub îmbrățișarea năprasnicului pețitor. Iar din unde se ridicau palate strălucind alb, chitare răsuna în dumbrăvi înmiresmate, cerul de un albastru adânc se arcuia într-o frumusețe senină peste țara barcarolelor și a serenadelor. Cât de bogată și plină de vrajă era lumea depărtării, cât de sărăcăcioasă și dezvrajită era lumea care mă înconjura!

Iar când am devenit bărbat, cineva mi-a arătat o dată, sus în nord, un moșneag care nu trecuse niciodată dincolo de satul învecinat. Nu văzuse în viața lui orașul aflat doar la o milă depărtare. „N-ați dorit niciodată să vedeți cum arată alte locuri, cu ce se îndeletnicesc alți oameni?” „De ce?” mi-a răspuns zâmbind liniștit și m-a privit cu niște ochi din care radiau atâta pace și seninătate, încât am amuțit.

De ce călătorim? Am văzut soarele răsărind peste dumbrăvile de portocali din Hyères și peste câmpiile de gheață ale nordului, am dormit în cortul arabului și am visat sub cerul înșorit al Italiei, l-am ascultat pe povestitorul de basme din Atmeidanul Stambulului și pe improvizatorul de cântece din Piața San Marco a Veneției, am privit de pe munți uriași pământurile îndepărtate și de pe vase trosnind din încheieturi marea învolburată – dar n-am găsit răspuns la această întrebare.

Îmbelșugată în frumusețe e lumea. Asemenea unor grădini fermecate strălucesc în splendoare câmpiile sudului, ispititor răspândesc miresele dumbrăvile de portocali – dar oare locul modest, câmpia fără podoabe pe care te-ai jucat când erai copil, mărăcinișul în a cărui umbră ai visat primul vis de aur al tinerții nu sunt ele mult, cu mult mai frumoase? Admirativ se oprește străinul în loc când vede pentru prima oară minunăția trupului armonios al unei grecoaice, când îl fulgeră întâia oară flacăra din ochii unei spanioloaice, când îi apare în față, asemenea unui vis întrupat de poet, o mulătră, o Venus Anadiomene a Lumii Noi. Dar oare femeia pe care o iubești nu este ea infinit mai frumoasă, chiar și atunci când în ochii mulțimii trece drept urâtă?

Cei fericiți nu călătoresc. Multe nume are pricina care îi împiedică pe oameni să zăbovească acasă, care îi mână să străbată depărtările; plictis se numește la cei săraci cu duhul, *spleen* la ipohondri, dor la poeți. Indiferent dacă plictisul, *spleen*-ul sau dorul îi pun în mână toiagul de călătorie, țelul este de fiecare dată același. Ceea ce nu ai în țara ta urmează să găsești în depărtare. Cât de nemărginită, de strălucitoare se întinde depărtarea! Cât de ispititor se înalță munții în ceața albastră! Apropie-te, și albăstrimea lor cețoasă se mistuie, nu vezi decât piatra tare ce rănește piciorul ostenit al drumețului. Urcă-te pe piscurile lor care par să atingă cerul – cerul se retrage în înălțimi fără sfârșit, pământul dispare în adânc, ești singur și o răceală care încremenește îți cuprinde pieptul fierbinte.

Ceea ce căutăm trebuie să se afle undeva pe pământ. Dar, de când au fost izgoniți de-acolo primii oameni, stă la intrare heruvimul cu sabia de flăcări. Și totuși căutăm și continuăm să căutăm, iar când auzim despre o țară în care piciorul nostru

nu a călcat, despre un popor în mijlocul căruia nu am trăit, un glas se face auzit în sufletul nostru: „Acolo trebuie să fie“, și pornim într-acolo, unii pe telegarul aerian al fanteziei, alții, trudnic, pe calul cu aburi gâfâitor, pe vapoare și cămile. Și ce aducem acasă? Multe imagini colorate.

Imagini colorate am adunat și eu. Asemenea unor vise fugare îmi alunecă prin fața ochilor, vise care povestesc în nordul hibernal despre ținuturile de la Soare-Răsare.

Scrisă la Berlin, de Ziua Morților.

PE PĂMÂNT VALAH

Norii se risipiseră. Frumoasă era noaptea, cerul albastru, presărat cu stele, aerul blând și călduț... În jur era liniște, doar clipocitul valurilor ajungea până la noi. Jos, pe puntea din mijloc unde zăceau om lângă om și balot lângă balot, tot mai străluceau punctele de foc ale ciubucelor care se fumau și, închis într-un cerc magic, acel cort întunecat în care moțăiau circazienele pașei. Iar acolo, chiar lângă bord, tot se mai înalță, în liniște marmoreană, chipul dârz și nobil al albanezului care privește semeț spre cer ca și cum i-ar cere socoteală pentru că fulgerele lui nu au făcut praf semiluna minaretelor din Stambul. Dar aici, sus, pe coverta înaltă a clasei întâi, e pustiu, pustiu și liniștit, căci Frosinca a încetat demult să mai cânte. Se apleacă adânc peste bord; țâșnind din când în când, câte o perlă de spumă o stropește pe față, iar vântul i se joacă prin bucelele negre și prin cutele burnuzului alb. „Acolo e Rusciuc, unde o să acostăm“, spuse ea în cele din urmă încet. Am coborât în salon. Tatăl și mama și micuțul Vlisko se și pregătiseră și o așteptau pe Frosinca. Vaporul a acostat – „*Kali nikta sas! Kalon katevodion!*“ („Noapte bună! Călătorie norocoasă!“) – și au plecat, s-au mistuit ca o imagine de vis care răsare noaptea și pălește înainte de ivirea zorilor.

Giurgiu¹, ținta călătoriei mele, se află aproape de Rusciuc. Era încă noapte când am ajuns. Căpitanul îmi recomandase

1. Numele orașului e folosit în varianta sa bulgărească și transliterat „Giurgewo“. Localitatea fusese cucerită de turci la 1417 și transformată în raia. Va fi definitiv reîncorporată Țării Românești, alături de Brăila și Turnu Severin, după Pacea de la Adrianopol (1829).

Hôtel italiano (amestecul barbar de franceză și italiană avea mai târziu să nu mă mai uimească în Orient) și mă încredințase că mă voi descurca cu limba italiană. Bagajele mi-au fost aduse pe uscat și predate unor hamali valahi cărora li s-a băgat încă o dată bine în cap numele hotelului; am purces la drum cu nădejdea plăcută că în curând aveam să pot dormi câteva ceasuri, trebuință pe care o simțeam în chipul cel mai hotărât. Pe locul de descărcare era o larmă și o îmbulzeală amețitoare, se încărcau cărbuni, se transportau în sus și în jos mărfuri. În vreme ce îmi fac loc să trec, hamalii mei dispar brusc. Strig – zadarnic. Nu le știam numele și, mai puțin, unde și cum să dau de ei. Mă adresez unui soldat. Nu înțelege italienește. Unui al doilea și unui al treilea, nici atât. Nu mi-a mers mai bine nici cu un om care arăta a funcționar. Aflându-mă în această încurcătură, am vrut să mă întorc pe vapor să cer sfatul căpitanului, când, deodată, îmi văd cufărul pe care stătea un flăcău cu una din acele lanterne care mai mult sporesc decât luminează întunericul. Îi dau să înțeleagă că acela era bagajul meu. „Revisione“, zise el, singurul cuvânt italianesc pe care părea să-l știe, căci atunci când îi explic că eu nu am a mă supune acestei formalități, dă doar din cap, repetând în neștire „revisione!“. În fine, e chemat agentul de voiaj, vameșul e potolit, iar bagajul meu e dat în seama a doi armeni. Pornim spre interiorul orașului. Încă mai era întuneric, nu se putea desluși nici urmă de așezare omenească. Deodată se repede la noi un câine lătrând, apoi un al doilea, dar iată că acum ne apar în față un fel de ziduri întunecate. Trecem de primul, următorul pare să fie ținta noastră, căci armenii mei deschid o poartă și intră în curtea interioară. Îi urmez și mă pomenesc, pe cât îmi îngăduie bezna să văd, într-un loc păraginit de forma unui patralater, împrejmuț de clădiri joase ca un soi de hambare. *Hôtel italiano*? Armenii mei dau afirmativ din cap, îmi lasă bagajul jos și spun: „Bacșiș!“ – un cuvânt turcesc care însă a căpătat drept de împământanire în toate țările Orientului. În ce mă privește, nu simțeam vreun îndemn special de a-i lăsa să plece înainte de a-mi fi găsit un loc de adăpost, și țeapăn trebuie să fi fost somnul locuitorilor hotelului, dacă nici urletele furioase ale câinilor care ne atacau

neconținut nu puteau să-i trezească. Batem la uși, la toate ferestrele: zadarnic. Pun să se azvârle cu pietre în uși – nu se clintește nimic. Abia când pun să se spargă ferestrele, se aude dinăuntru un glas omenesc. La scurt timp apare un bărbat scund și gras, în cămașă și scufă de noapte, care întrebă ce poftesc. „Vreau o cameră, dar repede!“ „O să-l trezesc pe Giuseppe“, spune, închizând din nou ușa casei. Aștept cinci, aștept zece minute, nici urmă de Giuseppe. Tocmai le dau de înțeles armenilor mei să spargă ușa cu pietrele mari din jur, când se aprinde o lumină și un băiat adormit, cu bucle negre, ne deschide și ni se acordă, mie și lucrurilor mele, dreptul îndelung râvnit de a intra.

Încăperea în care am fost condus nu conținea aparent nimic de prisos, căci în afară de o fereastră și de o ușă, de un pat, de un divan, de un cămin și de o masă grosolan tăiată nu era nimic înăuntru. În fapt însă aproape toate erau de prisos: ușa, deoarece nu se închidea și stătea larg deschisă; fereastra, deoarece în lipsa zăvoarelor nu putea fi nici ea închisă; patul, fiindcă era prea murdar ca să se poată dormi în el; căminul, în fine, pentru că o astfel de cameră iarna era probabil de neîncălzit; din fericire, începuse deja vara. Hanul ce purta numele fudul de *Hôtel* părea să fi fost expres făcut după modelul acelor gazde de hoți ale căror descripții îmi rămăseseră întipărite în minte încă din copilărie. Dar ce era să fac? Să rămân treaz? Pentru asta eram prea somnoros. Să-mi scot pistoalele? Nici nu știam precis în care din cuferele mele era vârată trusa cu pistoale; mă îngrozea numai gândul osteneții legate de o asemenea despachetare și împachetare. Am așezat prin urmare masa și scaunul la fereastră, spre a o închide cel puțin astfel, ca să nu sară câinii înăuntru, m-am aruncat îmbrăcat în patul care arăta oricum mai puțin murdar decât divanul, mi-am pus geanta de voiaj cu hârtiile cele mai importante sub cap, iar alături un cuțit catalan, singura armă pe care o aveam la mine, și în clipa următoare am adormit profund.

De dimineață am văzut de altfel că locanta nu era chiar atât de rea pe cât mă așteptasem judecând după cameră și după primirea de seara trecută. Bucătăria și vinul erau bunicele, iar

hangiuul se scuză de mii de ori că fusese silit să-mi dea cea mai proastă odaie; una era ocupată, celelalte erau în refacere. În Giurgiu mai există încă hanuri relativ acceptabile; nu însă și pe cuprinsul Moldovei și al Valahiei, unde călătorii din păturile de sus sunt găzduiți la mănăstiri sau la *ispravnic* (prefect, șef de district), care are datoria de a ține în acest scop o încăpere specială. Călătorul din păturile de jos, bunăoară țiganul vagabond, comerciantul ambulant evreu și alții, poposesc la hanuri, care abia de își mai găsesc perechea prin unele părți ale Poloniei. La fel sunt, firește, și mijloacele de transport ale acestor oameni care, dacă nu merg pe jos, călătoresc cu *jurnalierere*¹; față de ele, cele mai proaste vehicule apusene, inclusiv cele poloneze, strălucesc prin curățenie și comoditate. Pentru a călători în Valahia trebuie să ai mai întâi un vehicul, de asta aveam să mă încredințez în curînd. M-am dus la poștă, însoțit de un chelner italian, care urma să-mi slujească de interpret, și am comandat cai și poștalion spre a mă duce în capitala aflată la o depărtare de aproximativ opt mile².

Italianul m-a întrerupt, asigurându-mă că n-am să pot călători cu un astfel de poștalion special, o „*căruță*“³ de poștă. Am văzut-o și m-am încredințat că era cu neputință. Căruța este un foarte mic car cu loitre, atât de încăpător încât să intre în el doar vizitiul și călătorul care șade, printre bagajele sale, pe paiele împrăștiate pe jos și care, după cum observa mucalit italianul, trebuie să se lase strâns legat, căci drumurile sunt abominabile, iar altminteri, dacă s-ar întâmpla să zboare afară, poștalionul și-ar vedea mai departe de drum fără ca surugiul să bage de seamă. Cu mare osteneală s-a izbutit să se împrumute o trăsură acceptabilă de la un proprietar de poștalion. „Câți cai?“ m-a întrebat funcționarul de la poștă. Auzisem că drumurile sunt proaste și de aceea am zis: „șase“. Funcționarul

1. În original, „*Journalieren*“, formă hibridă franco-germană, neatestată; probabil un fel de droșcă.

2. Autorul apreciază distanța în mile prusiene, scară în care 1 milă era egală cu cca 7,5 km.

3. Cuvântul este transliterat sub o formă ad-hoc germano-italo-română: „*Karuzze*“.

a dat din cap, italianul a zâmbit. „Asta nu-i cu puțință!“ „Atunci puneți atâția cai cât sunt trebuitori ca să ajung până la miezul nopții la București.“ „Asta o să... fie foarte greu.“ „Dar dacă plec la douăsprezece?“ Funcționarul a ridicat din umeri.

L-am pus pe proprietarul poștalionului să-mi dea un om pe drum, care știa ceva italiană și germană, și m-am dus la locantă să-mi iau gustarea de dimineață. „Înălțimea voastră vrea poate să ia cu ea o găină friptă și o sticlă de vin?“ mă întrebă birtașul îndatoritor, aducându-le pe amândouă. Văzând că refuz, mă privi cu mirare și plecă dând din cap. Am luat atunci oferta lui drept semnul obișnuitei insistențe a italienilor, mai târziu mi-am dat însă seama cât de bine intenționată îi fusese propunerea.

Deoarece mai aveam o oră la dispoziție, am folosit timpul să mă plimb prin Giurgiu. Potrivit cu ideile apusene, orașul nu este, desigur, deosebit de frumos. Casele sunt în parte foarte rurale, chiar cele din piața mare, pavajul lipsește pe majoritatea străzilor, iar acolo unde este ai prefera să nu fie, cafenelele arată cam murdare, iar în prăvălii se găsesc mărfuri aproape numai pentru cerințele păturilor de jos. Dar orașelul e, totuși, prietenos, locuitorii sunt oameni de treabă ca toți valahii, iar hanuri în care, *faute de mieux*¹, să poți petrece o noapte sunt destule. Imagini cu Napoleon și bătăliile sale am văzut în toate cafenelele. La întoarcere, am găsit pregătit în curte poștalionul cu șaisprezece cai și patru surugii călări; surugiul principal, care stătea pe capră, era slujitorul proprietarului poștalionului. „Avem nevoie de atâția cai?“ „Pe drum o să trebuiască să mai luăm, căci în ultima vreme a plouat.“ Am intrat înăuntru, bicele au plesnit, surugiii au chiuit și poștalionul a pornit. Înainte de a povesti despre această călătorie, se cuvine să spun câteva cuvinte despre caii și surugiii valahi. Aceștia din urmă sunt îmbrăcați foarte simplu, țărănește, cu o cămașă de pânză și căciula de blană, la cingătoare cuțitul lung care slujește la tăierea pepenelui verde și a pâinii, atunci când o au. Caii sunt mici, slabi, rezistenți, nici frumoși, nici bine îngrijiți; harnașamentul lor seamănă cu îmbrăcămintea surugiilor, cu care se

1. Fr., „în lipsă de altceva mai bun“.

află, de altminteri, pe picior de mare prietenie. Valahul nu va consimți ușor să-și ostenească prea tare calul, iar dacă o face totuși, îl îmbărbătează, ca și spaniolul, strigându-i neconținut; îi vorbește ca unui cunoscut, îi făgăduiește nutreț gustos, odihnă grabnică, uneori îl mai și ocărăște, dar rar. L-am pus pe omul de pe capră să-mi traducă vorbele valahilor, care mi s-au părut nu o dată foarte picante. Între timp, înaintam, dar destul de încet, căci aproape ne scufundam în clisă. La fiecare sfert de oră, valahii trebuiau să coboare și să scoată cu ajutorul cuțitelor lor lungi glodul dintre spițele roților ca să putem merge mai departe. Călătoream de trei ceasuri și încă nu ajunseserăm nici la prima din cele cinci stații de poștă. Soarele ardea, ținutul avea aspect de stepă, nici urmă de sate, păduri se zăreau doar în depărtare. Drum propriu-zis nu există; pesemne vecinătatea firului de telegraf slujea de indicator de direcție. „Trebuie să mai luăm cai“, spuse omul de pe capră. La următoarea stație am pus să se mărească numărul cailor la optsprezece, mai apoi la douăzeci și doi, și totuși abia înaintam. De altfel, o asemenea „stație de poștă“ nu e decât o baracă prăpădită din lemn, cu un puț pentru adăparea animalelor și o pășune pe care aleargă în voie caii, dintre care înhami atâția de câți ai nevoie, în vreme ce îi lași slobozi pe cei cu care ai venit. Se înnoptase, parcurserăm abia jumătate din drum și poștalionul se scufunda tot mai adânc, noroiul trebuia curățat la fiecare o sută de pași. Degeaba strigau și făceau larmă surugiii, caii nu mai voiau să înainteze. Atunci începură să înjure, întrebuițând cele mai ciudate expresii, care aminteau de întorsăturile de frază ale spaniolilor. „Să fie a dracului cafeaua pe care Atotputernicul o s-o bea mâine dimineață“ – cu aceste strigăte și cu altele asemenea își vărsau focul. În cele din urmă se opriră și ziseră că n-au cum să meargă mai departe, că Domnul nu vrea și, prin urmare, nu-i nimic de făcut. Atunci omul de pe capră începu să-i îmbărbăteze așa cum făcuseră ei mai înainte cu caii. Până la urmă se puseră în mișcare. Drumul devenea însă tot mai prost, se opriră iarăși. „În felul ăsta o să stăm aici o zi întreagă, folosiți forța!“ „Cu neputință, ar fugi atunci toți și am sta aici până s-ar întâmpla să treacă vreun alt poștalion!“ Am zâmbit

la asta, căci clisa în care oamenii, coborând, se scufundau uneori până la genunchi nu era chiar nimerită pentru fugă. La a treia poștă, unde pământul era ceva mai bun, un valah într-adevăr a fugit; au fost aprinse făclii ca să poată fi căutat și apoi, odată găsit, a trebuit convins prin multe vorbe de îmbărbătare și prin bacșiș să-și îndeplinească mai departe îndatoririle de surugiu. Am mers la pas, ne-am oprit întruna și așa s-a făcut că în zori ne aflam încă la câteva mile de București. A dormi era, firește, de negândit, larma și strigătele surugiilor făceau cu neputință orice încercare de acest fel. Apa arăta atât de respingător, încât, în ciuda setei, nu m-am putut hotărî să beau, mămăligă cu ceapă găsisem la o stație, dar am refuzat-o; acum, după un post de șaisprezece ore, mi-era foame de-a binelea, deși călătoriile mă căliseră întru câtva de timpuriu. Din fericire, la ultima stație s-a făcut simțită apropierea capitalei; am găsit vin valah, pâine, chiar și o găină și, întărit, m-am suit în poștalionul care, drumul fiind mai bun, a înaintat mai repede. Mi-am răsucit pentru prima oară o țigară din tutun valah, iar când am terminat-o în zare străluceau deja cupolele și palatele Bucureștiului.

CUPRINS

O întâlnire neașteptată

Prefață de Viorica Nișcov	5
<i>Notă asupra ediției</i>	39
De ce călătorim?	43
Granița ungară	46
Trei calități ale Ungariei	52
Crângul din Pesta	59
Viața maghiară	64
Cântecele naționale ale maghiarilor	70
Orșova	73
Frosinca	81
Pe pământ valah	89
București	96
Șosea și salon	104
O ședință de divan	114
O vizită la o mănăstire valahă	124
Țigani valahi	134
Șatre țigănești	141
Anița	145
<i>Bureaux d'esprit</i>	153
O înmormântare	158
Basme valahe	163
Nunți valahe	178
Dâmboviță, apă dulce	183
Furtună	191
Pera și odalisca	197
Sultanul	206
Samariteanca	212

326 CUPRINS

Două locuri de refugiu	220
Un prânz în Topana	226
Stambul și bazarul	229
Hagia Sofia	236
Târgul de sclavi	243
Un rendez-vous	250
Spre Scutari	257
În palatul sultanului	265
O noapte de Ramazan	280
Apele Dulci	291
Cleopatra Stambulului	305
Pe mare	315